

utolsó három évtizedben mennyit fejlődött az Alföld metropólisa.

Az avató-ünnep előkészítő munkálatai serényen folynak. Az egyesület kitűnő vezetősége, élén az agilis elnökkel, *Reök* Iván országgyűlési képviselővel és Szeged kiváló helyettes főmérnökével, *Biró* Benővel, aki az egyesület sok és alapos munkával járó igazgatói tisztségét tölti be, már összeállította az avató-ünnep programját.

Eszerint május 13-án este a Tisza-szálló kerti helyiségében ismerkedési estély lesz. Május 14-ikén a városháza közgyűlési termében tartják meg az avató-ünnepélyt, amelyet *Reök* Iván nyit meg. *Kajlinger* Mihály udvari tanácsos, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyesület elnöke tartja meg az avató beszédet. *Kajlinger* Mihály avatta föl eddig a vidéki osztályokat és avató beszédei mindig feltűnést keltettek. *Lázár* György dr. polgármester, az egyesület tiszteletbeli tagja tartja meg ezután beszédét, amely egyik kiemelkedő mozzanata lesz az ünnepélynek.

Söpkéz Sándor műegyetemi tanár *A mérnök az okonomiában* címmel, *Tóth* Mihály városi főmérnök pedig Szeged város középítkezéséről tartanak előadásokat, amelyek iránt annál is inkább nagy az érdeklődés, mert mindkét előadó nagy tudását általánosan ismerik.

Az ünnepély után a jelenlevők megkoszorúzzák Vásárhelyi Pál, Tisza Lajos és Bertalan Lajos szobraikat. Délben diszebed lesz a Kassban, délután pedig a Tiszán erre a célra kibérelt hajón kirándulást rendeznek. Este a színházban diszeledés lesz, utána vacsora a Kassban, másnap pedig a Szegeden maradó vendégek megtekintik a város nevezetességeit.

Kossuth Ferenc a Justh-párt és a szociáldemokraták szövetkezéséről. *Kossuth* Ferenc, a függetlenségi Kossuth-párt elnöke, egyik ellenzéki lapban így nyilatkozott a Justh-párt és a szociáldemokraták szövetkezéséhez:

— Azt kérdik tőlem, hogy mit szólok ahhoz a szövetkezéshez hasonló együttműködési határozathoz, melyet a szociálista-párt és a függetlenségi 48-as Justh-párt hoztak? E kérdésre vá-

esztendő mulva is csodájára járnak az emberek.

— Jól van már — mondta a piszeorru és kegyetlenül félretolta a szónokot, mert igazán erősen áradt körülötte a sörszag és mert most már sokan akartak ugyanebben a kitüntetésben részesülni.

— Királyi fenség... Irjon egyet a legényegyletnek is... Fiaink és unokáink is...

— Királyi fenség... Irjon egyet az asztaltársaságunknak is: Az öreg fiuknak.

A herceget apai érzések fogták el, ezekben az emberekben ragaszkodó gyermekeket látott, a kívánságait naivságnak s nem is sejtette, hogy itten csak az ő korlátoltsága volt az egyetlen becsületes és mélyen gyökerező dolog.

Jóságosan megrázta mindazokat a kezeket, amelyeket elébe toltak, a hidegeket és melegeket, a szárazakat és izzadtakat, jólélekkel aláírt mindent és ott diszlett a neve a töméntelen sokféle Mayeré között, a vidámság jelmondatai között.

„Sose halunk meg... Schanderl Jakab, Xavér királyi herceg... Egy, kettő, három, nekem nincsem párom, fogadjunk föl egy pint borba, hogy ez a tizenhárom. Éljenek a korhelyek. Breitzameter Hanz, Leistel Jakab, Xavér királyi herceg.”

A levelező-lapok szétrüppentek az egész ország korcsmaiba és ha a fiakban és unokákban nem is keltenek csodálatot és ragaszkodást, mégis összekötő kapcsolatok voltak a fejedelem és a törzsasztalok között. Új kapcsolatot annak a régi szeretetnek, amely összeköti a népet és a királyi családot.

laszom a mult és a jelen minden tényéből kifolyólag, nem lehet más, mint az, hogy nemzeti és függetlenségi szempontból nagy hibának tartom e lépést.

Népvándorlási emlékek a határőrvidéken.

(Kiküldött munkatársunktól.) Vasárnapi számában a *Délmagyarország* megemlékezett arról a nagyérdekes leletről, amelyre a torontálmegyei *Borcsa* község határában akadtak. A Duna és a Száva rengeteg érterületében — amelyért többmillió pör folyik az állam és az érdekelt két község, *Ofcsa* és *Borcsa* között — a katonai őrvideket jellemző sajátságos *határdombok* egyikében tömérdek emberi csontvázra akadtak, amelyek a legnagyobb *antropológiai* és *történelmi* érdeklődés felkeltésére alkalmasak.

Borcsa község intelligens és lelkes jegyzője, *Zakladik* János megbízásából hetek óta folynak kisebbmértetű ásatások a környéken és a jegyző előadása szerint alig van hely, ahol az ásók hiába mélyedtek volna a pompás termőföldbe. A szerb husvét előtti szombaton, a borcsai határdomb szegélyén ástott néhány munkás és két-három méternyi mélységben *tökéletes épségben levő hat emberi csontvázra* akadtak, amelyek nagysága és sajátos koponya-alkata valósággal rémületbe ejtette az egyszerű embereket. A munkások vezetője sietve újságolta el a hirt *Zakladik* jegyzőnek, aki telefonon nyomban *Gonda* Mór dr. pancsovai orvoshoz, törvényszéki orvosszakértőhöz fordult és vele a leletet közölte.

— Nagyon kérem, doktor ur, szíveskedjék a községbe kiférni, mert mi nem vagyunk tisztában a dologgal és nem szeretnők vaklarmát csapni. Mielőtt hivatalos jelentést tennénk, az ön véleményére vagyunk kíváncsiak. Kedden reggel csónakkal várjuk önt a pancsovai temesi hajó-állomásnál. Addig semmit sem teszünk.

(A borcsai domb.)

Gonda dr. szíveségéből értesültem e kis község csöndes szenzációjáról és sietve értesítettem a *Délmagyarországot*, amelyet területileg is elsősorban érdekel az ország déli részének legérdekesebb pontjára vonatkozó híradás.

— Jöjjön velem kedden, szólott a rokonszenves doktor, legalább fogalmat alkot magának a mi közlekedési nehézségeinkről is. Az év kétharmad szakában *Borcsa* község csak csónakon közelíthető meg, mert az egész környék viz alatt áll. De a csónak-ut gyönyörű. Elmulik tőle a köhögése is.

Reggel öt órakor szállottunk csónakba a pancsova-felsővárosi hajóállomásnál, amely szoros szomszédságában fekszik a *vörös-templomnak*, amelynek törökös tornyában a nagy port felvert katonai lövőgyakorlat zajlott le a minapában. Gyönyörű napsütés volt; a viz tükre ragyogott a buja tavaszi napsugárban és bársnyos hullámok fonódtak a nehéz halászcsonak nyomába. A három szerb jól dolgozott. Egyenletes evezőcsapásaik gyorsan vitték ki a Temesből és nemsokára künn voltunk a szabad Dunán, amelynek méltóságteljes pompáját csak az ismeri, aki tavaszi áradáskor látta már a belgrád—zimony—pancsiovi deltoidban.

Jobboldalt a sik magyar partvidék, egyenletes fasoraival, a víz mellett buja fás és bekorerdejével; baloldalt a szelid formájú alacsony szerb hegyek, amelyek sekély nyelveken bujnak a Duna vize alá és játékházikóhoz hasonló apró, szegényes viskókat hordanak a vállukon, faluknak alig nevezhető községekben. Hátul a káprázó reggeli ég és a nagyszerű viz csodás színű tükre, amelynek nyugalma csak az Adria vizének napszálltorkori csöndjével hasonlítható össze!

A doktorral lassu szóba elegyedtünk.

— Lásza, ez az én utam minden vasárnap,

Évek óta *Borcsa* község orvosa is vagyok és vasárnap a rendelő napom. Rendes, dolgos, jó nép lakja. A földje pompás, de alig századrésze annak a gazdagságnak, amely őket megilletné. Ha a nagy pör eldőlt és az állam árvédelmi munkálatait bevégezi, egy darab nemzeti vagyont bukkanik majd elő a szőke hullámokból.

— Mit tart a borcsai leletről, doktor ur?

— Látatlanba nehéz volna bármit is mondani. A dolog maga nem lep meg, mert régi feltevés, hogy a határőrvidéken oly gyakori hánytföldek határdombok, jelentenek valamit. Vagy népvándorláskorabeli, vagy török-tatár hódoltság-beli emlékeket takarnak. Torontál-Almás község határában is találtak már egyszer valamit. Hogy mi lett velük, azt nem tudom. Egyébként is, az e fajta dolog a mi szakértelmünket alaposan meghaladja — itt országos kutatás volna a helyén.

— Hát nem ásatott még ezeken a helyeken az állam, vagy a megye, vagy valamely kulturális szervezetünk?

— Tudtommal hivatalos ásatás még egyáltalában nem volt erre. Husz éve, hogy Pancsován vagyok, nem hallottam ilyenről. Pedig bizonyára érdemes volna itt tudományos szemmel körülnézni. Tetszik tudni, a határőrvidék sok érdekes dolgot rejt még.

— Ezt természetesnek tartom. Országhatár, fajok határa és Európa második legnagyobb folyójának partvidéke ez, Közép-Európa legjelentősebb geográfiai vizvonala. Valóban országos, sőt általános kulturális érdek a kutatás erre.

— Talán annak is eljön az ideje egyszer. Minket, a gyakorlati népiólet, a közigazgatás embereit, a jelen tapasztalatai sokkal jobban érdekelnek. Mi elégedettek vagyunk, ha föltes hatóságainknak a népiólet emelkedéséről, a közegészségügyi és közbiztonsági állapotok javulásáról tehetünk jelentést.

— Pardon, doktor ur, hát erről is lehet szó magyar vidéken? Az ország hangos jajjal van tele, a kivándorlás mértéke már óriási, elégedetlenség mindenütt átokhymuszokban tör ki és ön a népiólet emelkedéséről, a közegészségügy javulásáról beszél?

— Valóban úgy van. A munkabérek ezen a vidéken egyre emelkednek, a kriminalitás csodás degresszióban apad, a betegek és betegségek határozottan csökkenő tendenciát mutatnak. Torontálmegye délvidéke nem ad panaszra okot. De nézze, már itt is leszünk.

Alig vettem észre, megérkeztünk. Jobboldalon *Borcsa* község templomával, korcsmájával, alacsony házaival, baloldalt a félholdnyi száraz terület, amelynek néhány lépésnyi partján *Zekladik* jegyző ur vár bennünket néhány munkása kíséretében.

(A sirok.)

A csónakot parthoz kötik és elindulnak a dombnak. Néhány lépés és a nyitott siroknál állunk. Első szavunk a meglepetésé.

— Hát ez az egész, jegyző ur?

A jegyző ur mosolyog. Türelem, türelem — mondja és ujjával tréfásan türelemre int.

— Amit az urak itt látnak, az néhány ásócsapás eredménye csupán. De vegyék figyelembe, hogy olyan helyen, ahol nem lehet ásót a földbe eresztetni, anélkül, hogy százados, talán ezredes titkokba ne ütköznénk. Én szombat óta nem ásatam tovább, mert nem volt munkásom. No meg, tovább ez már nem is az én dolgom. Én csak azt akarom, hogy hozzáértő ember is lássa, amiket eddig találtam.

A doktor leguggol a földre és mérgicséli a csontokat. A fejét csóválja. — Ekkora koponyákat még muzeumban sem láttam — dörmögi. A medence és lábszárcsontokat is roppant nagynak találja.

— Ezek között a kétméteres ember sem lehetett ritka — véleményezi.